

„Pour faire des grandes choses, il ne faut pas
etre un si grand genie, il ne faut pas
etre au dessus des hommes, il faut etre avec eux“.

Montesquieu

(„Aby dokonać wielkich rzeczy
nie trzeba być tak wielkim geniuszem,
nie trzeba wynosić się ponad ludzi – trzeba być z nimi“)

„RÓBMY SWOJE...” (- Wojciech Młynarski)

Tym apelem zwracam się do kolegów architektów o poparcie wprowadzenia w Polsce na wzór Francji, ustawy dotyczącej udziału ludności w naszej działalności Architektoniczno-Urbanistycznej.

Francja od czasów Wielkiej Rewolucji, więc od przeszło 200tu lat, doskonalili swój system zarządzania i administrowania. Cytowany Montesquieu udowodnił, że wszystko powinno się dziać dla dobra człowieka i respektowania jego woli.

Francuska Ustawa nr 83-630 z 12.07.1983 r. dotycząca demokratyzacji przeprowadzanych ankiet publicznych i ochrony środowiska, została wniesiona do uchwalenia przez parlament francuski na wniosek **Ministra Ochrony Środowiska** (zwana dalej ustawą *Bouchardeau*, od nazwiska ministra, który ją wprowadził). Ma ona ramowy charakter, który stanowi o jej elastyczności. Dotyczy różnych dziedzin życia, a nas architektów oczywiście interesuje zastosowanie jej w dziedzinie architektury i urbanistyki. Ustawa ta po raz pierwszy definiuje **ankiety publiczne** tzn. **dostępne dla wszystkich**.

Ankieta publiczna jest procedurą, której zadaniem jest informowanie społeczeństwa, zebranie wszelkich opinii, sugestii i kontrpropozycji, aby dać władzom jak najszerszą wiedzę na temat możliwego stopnia akceptacji zmian w życiu społeczności związanej z danym projektem. Dla kompetentnej władzy jest to wiedza niezbędna dla podjęcia trafnych decyzji. Nie ma więc żadnych formularzy, a pytanie stawiane uczestnikowi ankiety jest jedno: „Co Pani/Pan (Wy, Wasze stowarzyszenie czy firma), sądzi/sądziacie o przedstawionym projekcie czy zamierzeniu?”. W konsekwencji takiego postawienia sprawy, od ludzi zależy wybór tematów i pytań dotyczących przedstawianych problemów.

Ankiety publiczną prowadzi **komisarz ankiety** mianowany przez **Sąd Administracyjny** wg kryteriów merytorycznych i moralnych zapewniających jego **obiektywność i bezstronność**. Komisarz osobiście prowadzi **bezpośrednie rozmowy** z uczestnikami ankiety, zbierając ich opinie, życzenia i sprawy na które się skarżą, a przede wszystkim musi wyczuć ich **oczekiwania**. Podsumowując swój raport komisarz ankiety zajmuje jednoznaczne stanowisko i przekazuje je decydentom. Na tym kończy się jego **misja**.

Używając terminologii medycznej ankieta publiczna jest **diagnozą**. Nam architektom pozostaje ustalić i zalecić **terapię**.

Warunki stosowania niniejszej ustawy określone zostały dekretemi rady stanu.

Kolejne ustawy (w szczególności tzw. *prawo Barnier z dnia 2 lutego 1995 roku „Debata Publiczna”*, dotyczące wielkich zamierzeń inwestycyjnych), dekrety, postanowienia, przepisy, etc... dotyczące problematyki ochrony środowiska zostały skodyfikowane. Opracowano **Kodeks** („*Code d’environnement*” – środowiska), zatwierdzono jego wykładnię postanowieniem Prezydenta Republiki w oparciu o raport Premiera i Ministra Zagospodarowania Kraju i Środowiska w dniu 18 września 2000 roku. Zasadnicza linia i filozofia tej ewolucji prawnej została utrzymana, nastąpiły tylko uproszczenia procedur.

Proponowane przez ustawę, a obecnie przez Kodeks działania, sprawdzone we Francji, dałyby w Polsce obywatelom wgląd w działanie władzy, a na władzę nałożyłyby obowiązek konieczności brania pod uwagę **interesów jednostki w zgodzie z interesem ogólnym**.

Jako urbanista podkreślić muszę słowa prof. Kazimierza Wejcherta:
NIE MA I NIE MOŻE BYĆ URBANISTYKI BEZ WSPÓLPRACY Z LUDNOŚCIĄ.

Pogląd ten sformułował profesor w formie dedykacji do ofiarowanej mi ostatniej swojej książki „**Ludzie nowego miasta**” (1973 r.)

Ale czym jest miasto dzisiaj, a idąc w ślad za tym - czym jest urbanistyka? Pojęcie to oddala się od źródłosłowu (*urbs-urbis*). W dzisiejszych czasach należałoby przyjąć, że **urbanistyka jest sztuką i praktyką kształtowania środowiska człowieka.**

Dlatego ta dziedzina we Francji znalazła się pod opieką Ministerstwa Środowiska, co powinno również nastąpić w Polsce.

We Francji Ministerstwo Ochrony Środowiska powstało w 1975 roku. Pierwszym ministrem został mianowany Brice la Londe, który zapytany przy tej okazji – co Pan Minister sądzi o **ekologii** – odpowiedział: „**styl życia na tej planecie**”.

W 1982 roku nastąpiła **decentralizacja francuska**, a w 1983 roku uchwalono ustawę o **ankietach publicznych** (*Bouchardeau*).

W **Polsce decentralizacja** nastąpiła w roku 1999 (wprowadzona przez ówczesnego premiera Jerzego Buzka). W ślad za tym, w roku 2000 złożyłem w polskim Ministerstwie Środowiska - w Biurze Informacji i Edukacji Społecznej - raport pod tytułem „**Ankiety publiczne we Francji jako narzędzie utrwalania demokracji**”.

Wiadomo, że o efekcie danej pracy stanowi użycie właściwego narzędzia. Teraz więc, my Polacy, w demokratycznym już kraju, uczynmy następny krok i użyjmy tego **narzędzia** wprowadzając problematykę **współpracy z ludnością** do polskiej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym ponadto uzgadniając ją z **prawodawstwem europejskim** (lepiej późno niż wcale).

Przedstawiona **filozofia ankiety publicznej**, dokonanie harmonizacji i uproszczenia procedur zatwierdzających zamierzenia i plany, ustalenie statutu i roli prowadzących ankiety (komisarzy ankiet), zapewnienie udziału ludności w dyskusjach, debatach i życiu publicznym są kierunkami zasadniczymi tej propozycji dla Polski.

Wiele spraw jest jeszcze do wyjaśnienia i pogłębienia, ale wiemy wszyscy że **wprowadzenie reform w polskim prawie jest sprawą pilną**. Czas leci... !

Wojciech CHRABELSKI
architekt-urbanista
członek francuskiego Stowarzyszenia
Komisarzy Ankiet Publicznych (CNCE)